

ІДЕЯ ДОСТУПУ ДО ПРАВОСУДДЯ В РІЗНИХ ВИДАХ СУДОЧИНСТВА

Єщенко О. В.

суддя,

*П'ятий апеляційний адміністративний суд
м. Одеса, Україна*

Розвиток кожної країни неможливий без існування прозорості, демократичної та справедливої судової системи. Така судова система є не лише гарантом захисту прав громадян, але й сприяє економічному зростанню та інвестиціям, оскільки створює стабільне правове середовище для бізнесу. Поруч з цим, підходи до судочинства у цивільних чи кримінальних справах постійно змінюються. Зміни у судочинстві відбуваються відповідно до суспільних потреб, нових технологій та зростаючих вимог до справедливості. Наприклад, з впровадженням цифрових технологій з'являються нові можливості для електронного документообігу та онлайн розгляду справ, що спрощує процедури і полегшує доступ до правосуддя. Тому важлива постійна адаптація судочинства до сучасних реалій, забезпечення його прозорості, демократичності та справедливості.

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», правосуддя в Україні здійснюється виключно судами та відповідно до визначених законом процедур судочинства [1]. Вказане свідчить, що з позиції законодавця поняття «судочинство» та «правосуддя» не є тотожними. Здійснюючи філософсько-правове осмислення розмежування понять «судочинство» і «правосуддя» В. Бугун звертає увагу на ситуацію, що наразі існують три підходи до співвідношення даних понять: 1) правосуддя – це судочинство, судочинство – ще не правосуддя; 2) правосуддя і судочинство – не тотожні поняття; 3) правосуддя і судочинство є тотожними поняттями [2, с. 21-23]. Ми притримуємося підходу, що правосуддя і судочинство не є тотожними поняттями. Поруч з цим, на нашу думку, правосуддя та судочинство є поняттями, що тісно пов'язані між собою, і складають основу судової системи. Правосуддя визначається як процес забезпечення справедливості та вирішення правових конфліктів у відповідності з встановленими нормами та законами, що включає в себе надання правової допомоги, вирішення судових справ та забезпечення виконання судових рішень. Судочинство, з іншого боку, це система організації та проведення судових процесів, що включає в себе процеси подання

позовів, проведення слухань, вирішення справ та виконання судових рішень. Отже, правосуддя – це мета, а судочинство – засоби досягнення цієї мети.

Розмірковуючи щодо суті правосуддя та судового захисту, А.В. Лужанський зазначає, що вона у тому, що його ефективність значно перевищує ефективність інших, несудових методів, оскільки: 1) позасудовий захист фактично представляє собою запит або пропозицію стосовно добровільного або адміністративного врегулювання порушення та усунення його негативних наслідків, ґрунтуючись на припущенні належної та добросовісної поведінки правопорушника; 2) судове розгляд є єдиним остаточним законним засобом вирішення правового конфлікту; 3) суд має право попереджувального впливу у формі обов'язкового виконання конкретних рішень (постанов) з метою запобігання подальшим порушенням прав; 4) судові рішення, які набрали законної сили, мають остаточний характер; 5) виконання судового рішення щодо фактичних чи правових питань забезпечується державним примусом [3].

Відповідно до статті 124 Конституції України, правосуддя здійснюється виключно судами. Це означає, що суди є єдиними органами державної влади, які мають право приймати судові рішення у відповідності з законом та відповідають за захист прав і свобод громадян, вирішення правових конфліктів та здійснення справедливості в суспільстві. Даною статтею передбачено також дві інші засади здійснення правосуддя: а) передача повноважень судам, а також незаконне апропріювання цих повноважень іншими органами чи посадовими особами є недопустимим; б) юрисдикція судів охоплює будь-який юридичний конфлікт або кримінальне обвинувачення [4]. Саме з огляду на те, що юрисдикція судів охоплює будь-який юридичний конфлікт або кримінальне обвинувачення, відбувається формування системи організації та проведення судових процесів у порядку різних видів судочинства.

Згідно статті 18 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», суди спеціалізуються на розгляді цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справ, а також справ про адміністративні правопорушення [1].

В Україні виокремлюють декілька видів судочинства, серед яких цивільне, кримінальне, господарське, адміністративне, а також судочинство у справах про адміністративні правопорушення. Кожен з цих видів судочинства регулюється окремими кодифікованими нормативно-правовими актами: Цивільним процесуальним кодексом України; Кримінальним процесуальним кодексом України; Господарським процесуальним кодексом України; Кодексом адміністративного судочинства України; Кодексом України про

адміністративні правопорушення. Кожен з наведених кодексів визначає особливості та процедури проведення судових процесів у відповідних сферах та доступу до правосуддя.

Наразі чинним законодавством України не конкретизовано поняття «доступ до правосуддя». Кримінальним процесуальним кодексом України у статті 21 «Доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень» звернено увагу, що доступ до правосуддя розкривається через такі особливості як: 1) забезпечення кожному права на справедливий розгляд та вирішення справи в адекватні терміни незалежним і неупередженим судом, створеним відповідно до закону; 2) право брати участь у судовому розгляді своєї справи будь-якої інстанції, яка стосується прав і обов'язків особи; 3) здійснення (кримінального) провадження не може обмежувати доступ особи до інших засобів правового захисту, якщо під час (кримінального) провадження порушуються її права гарантовані Конституцією України та міжнародними договорами України [5].

Зазначимо, що доступ до правосуддя є процедурою, яка включає в себе ряд елементів, які забезпечують особі можливість використати встановлені державою судові механізми для захисту своїх прав і інтересів. Доступ до правосуддя поєднує в собі такі елементи, як: особливості звернення особи до суду (що поєднує встановлену законом форму, вимоги та строки звернення до суду шляхом подання позовної заяви (заяви), іншого процесуального документа); особливості розгляду компетентним та неупередженим судом справи із урахуванням права особи на участь у процесі прийняття рішення; гарантія виконання судових рішень у встановлений законом строк та їх обов'язковості на території України; можливість особи оскаржити рішення суду до суду апеляційної та касаційної інстанції, як гарантії реалізації права особи на судовий захист. Поруч з цим, в цілях даного дослідження доцільно звернути увагу саме на порядок звернення особи до суду.

Висновки. Таким чином, незважаючи на те, що різні види судочинства в Україні мають свої особливості, є декілька спільних аспектів доступу до правосуддя, які є загальними для всіх видів судових процесів. Одним з них є спільність принципів здійснення судового процесу, що включають рівність перед законом та судом, принцип справедливого процесу, право на доступ до суду, право на правову допомогу, право на справедливий термін розгляду справи, принцип виконання судових рішень, право на апеляційне оскарження тощо.

Література:

1. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 року № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#top>

2. Бігун В. Філософсько-правове осмислення правосуддя (щодо розмежування понять «судочинство» і «правосуддя»). Вісник Львівського університету. Серія юрид. 2009. Вип. 48. С. 21–27.

3. Лужанський А.В. Конституційна природа права на доступ до правосуддя в Україні. Держава і право. 2010. Вип. 50. С. 197-201.

4. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

5. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України; Закон, Кодекс від 13.04.2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-374-6-52>

СИСТЕМА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА БЕЗПЕЧНЕ ДЛЯ ЖИТТЯ І ЗДОРОВ'Я ДОВКІЛЛЯ В УКРАЇНІ

Запольський Д. Є.

*аспірант кафедри господарського права
юридичного факультету*

*ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
ORCID ID: 0009-0006-3093-501X*

У процесі євроінтеграції України, адміністративної реформи, забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні, подолання негативних наслідків військової агресії РФ на Донбасі, захисту довкілля, розвитку економіки України, важливого значення набуває дослідження проблематики системи адміністративно-правового забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні.

Дослідження системи адміністративно-правового забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні, сприятиме пошуку рішень оптимальних задля удосконалення окремих елементів даної системи адміністративно-правового забезпечення, практики реалізації права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні, удосконаленню діяльності уповноважених суб'єктів.

Метою доповіді є охарактеризувати проблематику системи адміністративно-правового забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні. Завданнями доповіді є сформулювати